

Meghatározás:

Az 1.2. Tim és Tit levelekre ezt az elnevezést „Pásztori levelek” első alkalommal a XVIII. században alkalmazták, amely megjelölés kiválóan visszaadja a levelek célját: a gyülekezetben tevékenykedő pásztori feladat megalapozása és kifejtése, ha úgy tetszik, a páli gyülekezetek irányításához ad útmutatást, miként valósuljon meg mindez a tanításban, az életvitelben és a szervezeti formában.

Szerző:

A levelek olyan pontokban mutatják a legnagyobb hasonlóságot, amiben a többi páli levélből eltérnek (pl. mindhárom levél magánszemélynek szól; nem magánlevelek, hanem autoratív igénnyel megfogalmazott írások). Milyen érvek szólnak a levél páli szerzősége ellen:

1. A levelekben megjelenő történeti szituáció sem az ApCsel-vel, sem Pál önéletrajzi közléseivel nem hozhatóak összhangba.

- Az 1Tim 1,3 szerint Thimoteus Efezusban tartózkodna, miközben Pál onnan Macedóniába ment volna, ahonnan nem sokára majd vissza akar térni Efezusba (1Tim 3,14; 4,13). Az ApCsel 19,22 szerint mindez éppen fordítva történt

- Míg az 1Tim és a Tit missziós tevékenysége közben írta az apostol, a 2Tim-ban fogságban létéről olvashatunk (2Tim 1,8.12.16; 2,9) és arról, hogy közel áll a halálhoz (2Tim 4,6.8.). Miért bízza vajon meg Timóteust ebben a helyzetben, hogy a Tróászban hátra hagyott kabátját és könyveit elhozza neki (2Tim 4,13)? A 2Tim 1,15; 4,10k.16 szerint minden munkatársa elhagyta – Lukácsot is beleértve – ugyanakkor a 2Tim 4,21-ben 4 munkatársa és „minden testvér” üdvözlését is tolmácsolja az apostol. Az is bizonytalan marad továbbá, hogy miért kellene magát Thimóteusnak szégyellnie (2Tim 1,8)?

- A Tit szerzőjeként sem jöhet számításba az apostol, mivel a Krétán végrehajtott közös misszióról és egy tél eltöltéséről Nikopolisban (Tit 3,12) sem az autentikus páli levelek, sem az ApCsel nem tud.

2. A levelekben a 3. generáció problémái jelennek meg (egyházi intézményrendszer: püspökök, presbiterek, diakónusok; környezetre gyakorolt hatás; apostoli tradíció; nincs vita a zsidósággal; a felsőbbiséget tisztelni kell).

3. Számos hapax legomenon.

4. Teológiai különbsége

A levelek eredeti páli szerzőségére felhozott érv a titkár hipotézis.

Azonban a fentiek alapján, inkább azt kell gondolnunk, hogy a levelek szerzője a páli iskola egy ismeretlen tanítványa. Stílusára jellemző, hogy idéz költeményekből és filozófiai fogalmakat alkalmaz, vagyis hellenista képzettséggel rendelkező (zsidó) keresztyénről lehet szó, aki egy kis-ázsiai városban élt és címzettjeinek a környezetében élő gyülekezeteket tartotta.

Keletkezés ideje, helye:

Talán Efezus. A megírás körülbelüli dátuma Kr.u. 100 lehet, amire a következő érveket lehet felhozni:

- a) a pásztori levelek Pál-tradíciója a gyülekezetek élő, szóbeli tradíciójából származik
- b) a levelekben megjelenő gyülekezeti struktúra eltér attól, amit Ignatiusnál és Polykarposnál találunk, akik a 110 és 130 közötti viszonyt tükrözik

- c) a pásztori levelek a páli corpus kialakulási folyamatához köthetők; de a tévtanítók korai gnosztikus meggyőződése is a 100 körüli datálást teszi valószínűvé.

Címzettek:

A címzettek, mint gyülekezeteik vezetői szólítatnak meg, miként irányítsák a gyülekezetet. Ezzel pedig egyben példaképpé is válnak a későbbi gyülekezeti vezetőknek, hiszen az ő személyükben nem csupán egy-egy gyülekezeti tisztségviselőt tisztelhetünk, de az apostol munkatársait is, akik eddigi vándor életüket feladva egy közösség vezetésében vállalnak szerepet.

Tradíciók:

Pál által írt levelekből álló gyűjtemény képezi a legmarkánsabb forrást (főképpen: 1Kor; Róm; Gal). További tradíciók kerülnek be a levelekbe a gyülekezetek szóbeli hagyományanyagából (pl. egyházi tisztségekről – 1Tím 5,3-10; rabszolgákról – 1Tím 6,1k; a gyülekezet kötelezettségeiről – 1Tím 5,19-21; Krisztus-himnusz – 1Tím 3,16; gyülekezeti tükör – Tit 2,1-10 stb.); pogánykeresztyén liturgiai formák (1Tím 1,17; 6,15k), ugyanakkor a tévtanítók összehasonlítása Jannes-szel és Jambre-val (2Tím 3,8) csak a zsidó legendákból érthető meg.

Ellenfelek:

A levelekben támadott, gyülekezeten belüli tévtanítások számos elemet olvasztanak magukba. A tévtanítók meg vannak győződve pl. arról, hogy birtokukban van a γυνῶσις (1Tím 6,20k; 2Tím 3,7; Tit 1,16). Ugyancsak a korai gnózisra utalnak bizonyos aszketikus követelések: tartózkodás a házasságtól, bizonyos ételektől; gnosztikus párhuzamokat találunk arra nézve is, hogy a feltámadás már megtörtént volna a hívők részéről is; és végezetül a mitikus elemek alkalmazása is jellemző a későbbi gnózisra. Ugyanakkor a zsidó tradícióból származó elemeket is tartalmaznak a tévtanítások. A tévtanítók azzal az igénnyel lépnek fel, hogy törvénytánítók legyenek (1Tím 1,7; Tit 1,9), az Tit 1,10 szerint pedig a csábítók a körülmetéltek közül származnak, az 1,14-ben pedig a zsidó mondákra történik utalás.

Teológiai tanítás:

Teljesen hiányoznak belőlük olyan kifejezések, mint: Isten igazsága; szabadság; keresztség; Isten Fia; Krisztus teste. A speciális páli megigazulás tannal is csupán egy reflexió formájában találkozunk az 1Tím 3,4-7-ben és a test-lélek ellentétpár is hiányzik a levelekből. A központi fogalom a διδασκαλία lesz, ami összesen 21 alkalommal szerepel a teljes Úsz-ben és ebből 15 alkalommal a pásztori levelekben! A levelek hitfogalmának egyháziassága is a hitben való nevelésben jelenik meg. Eltérően a páli levelektől, ahol a nők, magától étetődő módon munkatársak és részesei mindannak, aminek a férfiak, a pásztori levelekben egyfajta alárendelt szerepben jelennek meg (1Tím 2,9-15; 5,14). A pásztori levelek Pál képe is rendhagyó, az apostol tanításában és életében testesíti meg a szenvedésekig tartó hűséget Krisztus evangéliumáért.

A pásztori levelek betekintést nyújtanak abba a folyamatba, ahogyan a kétféle egyházszervezet (karizmatikus vezetés – presbiteri vezetés) találkozik egymással és alakítja ki sajátos struktúráját. Ill. ahogyan ez a vezetési struktúra házi-gyülekezeti szintről több gyülekezetnek egy kézben történő összefogása felé fejlődik.